

SYNTAX

TÉMA: TYPY PŘÍSUDKU

4. HODINA

15.10. 2018

TYPY PŘÍSUDKU

- JMENNÝ SE SPONOU
(predicado nominal)
- SLOVESNÝ
(predicado verbal)
- SLOVESNĚ JMENNÝ
(predicado verbo-nominal)

OBSAH A STRUKTURA

- **Predicado nominal (přísudek jmenný se sponou)**

- charakteristika
- sponová slovesa

- **Přísudek slovesný (predicado verbal)**

- tranzitivita (verbos intransitivos e transitivos)
- trpný rod:
 - neosobní
 - zájmenný
 - zvratný

- **Přísudek verbonominální**

- malé věty

PŘÍSUDEK

- **Přísudek (predikát)** je základní větný člen
- Přisuzuje podmětu nebo samostatně **činnost, stav nebo vlastnost**, jako například *prší* ve větě *Venku prší*, či *je zelený* ve větě *Strom je zelený*.
- Zpravidla je to sloveso v **určitém tvaru** nebo **pomocné (sponové) sloveso** se jmenným nebo příslovečným tvarem.
- **latinsky predikát**
- ve větě ho hledáme jako **první** (i dříve než podmět);
- přísudek je řazen mezi **základní větné členy** a s podmětem tvoří tzv. **základní skladební dvojici**..

PŘÍSUDEK JMENNÝ SE SPONOU (*PREDICADO NOMINAL*)

Ele é professor.

O João é simpático.

*O miúdo **está** contente.*

*O miúdo **é** filho do Pedro.*

PŘÍSUDEK JMENNÝ JE SLOŽEN Z:

Gramatického jádra

- kopulativní sloveso
- **é, está...**

verbo copulativo

verbo de ligação

verbo de cópula

cópula.

Lexikálního jádra

- jmenné jádra
(predicação de base nominal)
-professor, filho

- adjektivní jádra
(predicação de base adjetival)
simpático, contente

- Nahraditelné i jinými slovními druhy (číslovky)

PŘÍSUDEK JMENNÝ SE NAZÝVÁ TAKÉ DVOJÍ PREDIKÁT (*DUPLA PREDICAÇÃO*)

Predicador PRIMÁRIO

Predicador SECUNDÁRIO

O miúdo está → *contente*

O miúdo é → *filho_do Pedro.*

CO MŮŽE BÝT SPONOVÝM SLOVESEM? (*VERBOS DE LIGAÇÃO*)

1. SER
2. ESTAR (popř. andar, viver ve významu být)
3. FICAR, ACABAR, FAZER, TORNAR-SE, VIRAR
4. CONTINUAR, PERMANECER, FICAR
5. PARECER, SEMELHAR

SPONOVÉ SLOVESO *SER*

o verbo prosódico /episódico

- o Vyjadřuje přirozený, běžný stav
- o Může se spojit s adjektivem (kvalifikace) či substantivem (klasifikace)

A Alícia é uma jóia.

O Pedro é simpático.;

SPONOVÉ SLOVESO *ESTAR*

- Vyjadřuje přechodný či získaný stav
o **verbo estativo**
- Estou *constipadíssimo*.
- V některých případech je může nahradit také **andar**
e **viver** ve významu být stále...

Ela anda cansada.

O João vive rodeado de problemas.

SLOVESA PERMANSIVNÍ *FICAR, ACABAR, FAZER-SE, METER-SE, TORNAR-SE E VIRAR*

- Vyjadřuje náhlou změnu stavu
- **os verbos permansivos**

Fiquei irritadíssima.

Acabou pobre.

O tronco **virou** a canoa.

SLOVESA VYJADŘUJÍCÍ POKRAČOVÁNÍ DĚJE

CONTINUAR, FICAR, PERMANECER

Vyjadřují pokračování a trvání děje
os verbos cursivos ou **durativos**

- ***Continuou interessado no problema.***
- ***Permaneceu sentado à mesa.***
- ***Ele ficou silencioso.;***

SLOVESA PŘIROVNÁNÍ

PARECER, SEMELHAR

verbos que exprimem **aparência**

Aquilo parecia imóvel.

Tudo semelha tudo.

A terra perfumegante semelha a mulher em véspera de carícia.

PŘÍSUDEK SLOVESNÝ (*PREDICADO VERBAL*)

- Jádrem je plnovýznamové sloveso
- To může figurovat ve větě:
 - Samostatně (v rodu činném a trpném)
 - Nesamostatně (s pomocným slovesem vyjadřujícím TMA)

PŘÍSUDEK SLOVESNÝ A TRANSITIVITA (*PREDICADO VERBAL E TRANSITIVIDADE*)

- **Netranzitivní** – nepotřebují předmět (ale někdy jej mohou fakultativně mít)
- **Tranzitivní** –potřebují předmět (mají povinný předmět)

NETRANZITIVNÍ SLOVESA VE FUNKCI PŘÍSUDKU

VERBOS INTRANSITIVOS NA FUNCAO DO PREDICADO

O João caiu.

O António adormeceu.

O vidro rachou.

O gelo derreteu.

O cão ladra.

O rouxinol trina.

NETRANZITIVNÍ SLOVESA VE FUNKCI PŘÍSUDKU VERBOS INTRANSITIVOS NA FUNCAO DO PREDICADO

- Slovesa vyjadřující přírodní a náhodné jevy :
(verbos de fenómenos naturais ou acidentais):
chover, ventar, nascer, morrer, acontecer, ocorrer, cair, surgir, acordar, dormir, brilhar, girar, etc.;
- Některá slovesa, která mají za podmět bytost schopnou děj vykonat:
ler, brincar, trabalhar, correr, voar, etc.;
- A to včetně sloves vyjadřujících pohyb a situaci:
chegar, parir, seguir, vir, morar, etc

NETRANZITIVNÍ SLOVESA S PŘEDMĚTEM

- *acudir, agradar, bastar, constar, faltar, obedecer, perdoar, sobreviver*

Faltou-lhe o interesse pelo trabalho.

A enfermeira acudiu ao paciente.

Sobrevivemos à catástrofe.

Perdoei ao meu amigo.

- Jde o **netranzitivní slovesa s předmětem nepřímým.**

NETRANZITIVNÍ SLOVESA S PŘEDMĚTEM

- *assistir, chegar, depender, entrar, faltar (no sentido de estar ausente), morar, partir, recorrer, sair*

A menina faltou às aulas.

Isso depende do teu pai.

Ele partiu para Roma.

O concerto durou duas horas.

A nova Gramática do Português custou 70 euros.

- Jde o netranzitivní slovesa s předmětem objektovým.

NETRANZITIVNÍ SLOVESA SE DÁLE DĚLÍ NA

Inergativní

(*verbos inergativos*)

- *assobiar, bocejar, brincar, buzinar, dançar, etc.*

- (O menino brincou)

Inakuzativní

(*verbos inacusativos*)

- *adormecer, desaparecer, desmaiar, morrer, nascer*

- (O menino desmaiou)

NETRANZITIVNÍ SLOVESA SE DÁLE DĚLÍ NA

Inergativní

(*verbos inergativos*)

- *O menino brincou.*
- Podmět **nepřipouští trpný rod**, nelze tedy říci:
- **O menino está brincado...*
- **Mohou sloužit** jako základ k **derivaci** pomocí sufixu **---or:**

correr – corredor,
trabalhar – trabalhador, construir -
construtor

Inakuzativní

(*verbos inacusativos*)

- *O menino desmaiou.*
- Podmět **připouští trpný rod**, nelze tedy říci:
- *O menino está desmaiado...*
- **Nemohou sloužit** jako základ k derivaci pomocí sufixu **---or:**

* *desmaiar- desmaiador*
* *chegar-chegador*

TRANZITIVNÍ SLOVESA VE FUNKCI PŘÍSUDKU

VERBOS TRANSITIVOS NA FUNCAO DO PREDICADO

- transitivos directos
- indirectos
- (bi)ditransitivos
- oblíquos
- transitivos adverbiais.

TRANZITIVNÍ SLOVESA PŘÍMÁ

VERBOS TRANSITIVOS DIRETOS

- *Předmět se k němu váže **bez předložky** a je nahraditelný klitickým akuzativním zájmenem (**me, te, o, a, nos, vos, os, as**).*

*O Ronaldo **escreveu uma carta.***

*O Ronaldo **escreveu-a.***

- *Může být v **činném i trpném rodě**:*

A carta** foi escrita pelo **Ronaldo.

TRANZITIVNÍ SLOVESA PŘÍMÁ
VERBOS TRANSITIVOS DIRETOS

O Ronaldo escreveu uma carta.

A carta foi escrita pelo Ronaldo.

TRANZITIVNÍ SLOVESA PŘÍMÁ

VERBOS TRANSITIVOS DIRETOS

O Ronaldo **escreveu uma carta.**

(podmět)

(předmět)

A carta foi escrita pelo **Ronaldo.**

(podmět)

(agens trpného r.)

- o - **toto je původní myšlenka tranzitivity**

TRANZITIVNÍ SLOVESA NEPŘÍMÁ

VERBOS TRANSITIVOS DIRETOS

- Předmět se k němu váže **s dativní předložkou A, PARA** (tedy ne v adverbiálním významu) a je nahraditelný **klitickým dativním zájmenem** (*me, te, lhe, nos, vos, lhes*).

A Ana telefonou para a tia.

A Ana telefonou-lhe.

- **Pozor!!!! Porovnej:**

Telefonei à Maria. (komu – Marii - dativ)

X

Irei a Portugal (kam – do Portugalska-adv.)

TRANZITIVNÍ SLOVESA PŘÍMÁ A NEPŘÍMÁ ZÁROVEŇ
VERBOS TRANSITIVOS DIRETOS E INDIRETOS SIMULTANEAMENTE

- TAKÉ *ditransitivos* NEBO *biobjectivos*
- *Pojí se s oběma předměty:*

Eu dei tudo aos meus amigos.

TRANZITIVNÍ SLOVESA OBJEKTOVÁ VERBOS TRANSITIVOS *OBLÍQUOS*

- Pojí se s předmětem pomocí jiné předložky než dativní (tedy *a/para*)
- Patří sem *acusar, afastar, colocar, confundir, impedir, obrigiar, proibir, etc.:*

A professora confundiu o João com o Pedro.

TRANZITIVNÍ SLOVESA ADVERBIÁLNÍ *VERBOS TRANSITIVOS ADVERBIAIS*

- Pojí se povinně s adverbiem.
- Patří sem *chegar, partir, ir, seguir, vir, voltar, estar, ficar, morar* etc.:

A professora está em Londres.

ROD– DIÁTESE

- Diateze – dělení
- Činný rod (*a voz/diátese ativa*)
 - Podmět je činitelem děje
- Trpný rod (*a voz/diátese passiva*)
 - Podmět je trpitem děje.
 - Může být vyjádřen analyticky nebo synteticky.

VĚTY V TRPNÉM RODĚ KRÁTKÉ A DLOUHÉ AS ORAÇÕES PASSIVAS CURTAS E LONGAS

○ Dělí se na:

○ **Krátké (curtas)** – bez agense

Cercaram a cidade.

--- ► *A cidade está cercada *(por---*)

○ **Dlouhé (longas)** – s agensem

O inimigos cercaram a cidade

--- ► *A cidade está cercada **pelos inimigos.***

VĚTY V TRPNÉM RODĚ OSOBNÍ A NEOSOBNÍ

AS ORAÇÕES PASSIVAS PESSOAIS E IMPESSOAIS

- Dělí se na:
 - **Osobní (pessoais)** – podmět je před slovesem
--- ► *A Os livros já foram enviados ao júri*
 - **Neosobní (impessoais)** - podmět je za slovesem
--- ► *Foi dita muita coisa*

RESULTATIVNÍ VĚTY V TRPNÉM RODĚ

ORAÇÕES PASSIVAS RESULTATIVAS

- Popisují situaci jako **výslednou změnu stavu**, místa či vlastnictví.
- *A vítima do assalto **ficou ferida** em consequência do tiroteio.*
- Tyto věty nemají činitele děje.
- Za pomocným slovesem může být
 - 1. **participium**
O jantar já está servido.
O problema já está resolvido.
 - 2. **adjektivum (v tom případě nemohou mít agense)**
O caldo ficou perfumado e saboroso.
**O caldo ficou perfumado e saboroso pelo-cozinheiro.*

STATICKÉ VĚTY V TRPNÉM RODĚ ORAÇÕES PASSIVAS ESTATIVAS

- Popisují statické děje **beze udání změny stavu**

Este autor é muito conhecido.

O jornalista está irritado.

- pomocnými slovesy může být:

Ser (pro vyjádření statických vlastností)

Estar (pro vyjádření přechodných vlastností)

STATICKE VĚTY V TRPNÉM RODĚ S AGENSEM ORAÇÕES PASSIVAS ESTATIVAS COM AGENTE

- **AGENS** je vyjádřen nejčastěji předložkou *por*, ale také předložkou *de*, *a*

O hino será executado pela orquestra sinfónica.

O jantar foi regado a champanhe.

A sala está cheia de gente.

PRONOMINÁLNÍ VĚTY V TRPNÉM RODĚ

ORAÇÕES PASSIVAS PRONOMINAIS

- SLOVESO VE 3.OS. SG. + SE

Verificou-se uma maior frequência de uso

Mohou mít i imperativní význam ve vědeckých textech:. V ztom případě mohou být použity se shodou i bez ní.

Veja-se os seguintes exemplos.
(Podívejme/te se na....)

Observem-se as seguintes frases
(Podívejte se na následující věty)

VĚTY V TRPNÉM RODĚ ZVRATNÉM

ORAÇÕES PASSIVAS REFLEXAS

- Zvratnost ve vlastním slova smyslu (**voz reflexiva propriamente dita**)
- Pseudozvratné (**pseudoreflexas**)
- Pronominální (**voz medial pronominal**)

ZVRATNOST VE VLASTNÍM SLOVA SMYSLU (VOZ REFLEXIVA PROPRIAMENTE DITA)

- o podmět je trpitelem i činitelem děje:
 - o Slovesa související s ději tělesnými:
arranjar, banhar, barbear, calçar, depilar, lavar, maquilhar, pentear, pintar e verstir

O João penteou-se (a si mesmo).

- o Slovesa související se změnou pozice těla (bez možnosti a si mesmo)
curvar, deitar, erguer, estender, esticar, sentar, voltar

*A Joana deitou-se ~~a si mesma/a si própria.~~
As crianças sentaram-se a si ~~mesmas/a si próprias.~~*

- o mohou existovat v nezvratném tvaru a jsou akuzativní (tranzitivní přímé)
- o Eu *penteei* o João.
- o Fiz *deitar* o João.

PŘÍSUDEK SLOVESNĚ-JMENNÝ (*PREDICADO VERBAO-NOMINAL*)

- Jádrem je plnovýznamové sloveso spojené s adjektivem prostřednictvím malé věty
- *A Maria considera o João inteligente.*
- *Eu achei o livro interessante.*
- **orações pequenas:**

Os alunos saíram da aula alegres. = Os alunos saíram da aula. + Estavam alegres.

*Achei o festival giro. = Fui o festival.
+ O festival foi giro*

